Litteratur

KRISTINA LABBA, Renskötselns interna organisering (akad. avh.), Universitetet i Tromsø (Norge) 2018, 310 s.

Under de senaste två decennierna har samerätt etablerats som ett särskilt rättsområde inom rättsvetenskaplig forskning i Norden.[1] Forskningen i samerätt famnar över en rad rättsvetenskapliga sakfrågor och omfattar allt från internationell urfolksrätt, offentlig rätt, fastighetsrätt och allehanda civilrättsliga frågor.[2] Det är av naturliga skäl främst vid de nordligast belägna universiteten som sådan forskning bedrivs. Den juridiska fakulteten vid universitetet i Tromsö[3] intar i det sammanhanget en särställning; där har under senaste decenniet en rad doktorsavhandlingar inom samerätt lagts fram. Forskningsintresset har i allt väsentligt riktats mot olika rättsliga aspekter i förhållandet mellan samerna och staten. Detta har nu ändrats: Labba riktar sitt fokus mot interna förhållanden inom samisk renskötsel.

Det övergripande syftet med boken är att analysera de associationsrättsliga bestämmelserna i rennäringslagen som reglerar renskötselns och samebyarnas interna organisering. Därefter avser författaren att jämföra norsk och svensk lagstiftning på området med hänsyn på hur väl lagstiftningen i respektive land harmonierar med det traditionella samiska siidasystemet. Begreppet siida-system används i sammanhanget dels för att benämna siidan som enskilt *rättssubjekt* och dels för att benämna *handlingsmönster* som följer av att renskötsel är organiserad inom en siida.[4]

Med dessa utgångspunkter redogör författaren inledningsvis dels för *rennäringslagen* (1971:437) och dess associationsrättsliga förebild, det vill säga 1951 års *lag om ekonomiska föreningar*, dels för hur renskötseln organiseras internt inom ett siida-system. I sin granskning av rennäringslagen och dess förarbeten är författaren främst inriktad mot att klargöra lagstiftarens motiv för de olika associationsrättsliga bestämmelserna i lagen. Redogörelsen utgör i denna del en indirekt kontrast till den efterföljde beskrivningen av renskötsel organiserad enligt ett samiskt siida-system. Som startpunkt för sin analys av å ena sidan rennäringslagens bestämmelser och å andra sidan en traditionell samisk organisering och konfliktlösning av renskötsel, tar Labba utgångspunkt i två centrala frågeställningar: För det första vilket skydd rennäringslagen ger för enskilda samebymedlemmar mot att majoriteten i styrelsen eller bystämman missbrukar sin

[1] Se Torp, E, Samerättslig forskning i Sverige, i Sköld, P, *Människor i Norr: samisk forskning på nya vägar*, Umeå universitet, 2008. Ett annat förhållande som kan ha bidragit till ett ökat intresse för samerättsliga frågor är att antalet rättsprocesser där en eller flera samebyar ingår som part har ökat under de senaste tjugo åren.

[2] Se Skogvang, S. F, *Samerett*, Universitetsforlaget, Oslo, 2002, och Bengtsson, B, *Samerätt*, Nordstedts Juridik, Stockholm, 2004.

[3] Universitetet benämns numera Norges arktiska universitet.

[4] Någon närmare definition anförs inte i boken annat än att siidan i likhet med renbeteslagstiftningen ”innehåller normer med handlingsdirigerande funktioner om renskötselns interna organisation”.

makt. För det andra om bestämmelserna i rennäringslagen är ändamålsenliga ifall renskötsel bedrivs i annan driftsform än den lagen förutsätter.

Författaren har god insyn i renskötselns interna angelägenheter och har mot den bakgrunden goda förutsättningar för att kunna ge svar på sådana frågor. Labbas slutsatser i denna del är att rennäringslagen erbjuder enskilda samebymedlemmar ett visst skydd mot maktmissbruk från styrelsen eller bystämmans sida, men att detta inte är så utvecklat som skyddet i den lagstiftningen som bildade förlaga för rennäringslagens associationsrättsliga bestämmelser. Skyddet mot maktmissbruk från en majoritets sida är enligt författaren betydligt mer utvecklat i nu gällande *lag om ekonomiska föreningar* (1987:667) och *aktiebolagslag* (2005:551). Jämförelsen är av intresse också för att den visar att sistnämnda lagar har ändrats på ett mera genomgripande sätt medan rennäringslagens bestämmelser endast har varit föremål för smärre ändringar. Labba kommer därefter — föga förvånande — fram till att vissa av rennäringslagens bestämmelser inte är ändamålsenliga vid renskötsel som bedrivs inom ett traditionell samisk siida-system. Vad gäller den senare frågan har Labba särskilt tagit hänsyn till att en siida har tillhörighet till ett särskilt landskap inklusive bestämda betesområden. I sammanhanget kan det konstateras att det av rennäringslagens 15 § explicit framgår att ”*sameby* får [..] begagna byns betesområde för renbete”.

Av författarens jämförelse mellan svensk och norsk renbeteslagstiftning framgår att man i rennäringslagens norska motsvarighet, *lov om reindrift av 15 juni 2007*, har tagit hänsyn till det samiska siida-systemet och reglerat rättigheter i enlighet med detta. Det innebär att siidan ingår som ett av flera rättssubjekt i den norska lagstiftningen. Labba drar med referens till ett avgörande från norska Höyesterett slutsatsen att siidan ”är bärare av arealrättigheter”.[5] En sådan tolkning är omstridd och hade förtjänat en djupare analys än den som presenteras i sammanhanget.

Labba har undersökt rättsfrågor som uppfattas som interna för samebyar och som i liten grad har beskrivits i rättsvetenskaplig litteratur tidigare. Mot den bakgrunden är boken, som är lättläst och har en rimlig struktur, av stort intresse. En väsentlig invändning mot boken — som tyvärr har relevans också i förhållande till vissa av författarens slutsatser — är att författaren inte har uppmärksammat eller beaktat avgöranden från svenska domstolar vad gäller frågor som exempelvis laglighet av stämmobeslut, rösträtt vid bystämma, fördelning av ersättning till sameby respektive enskild medlem, medlemskap i sameby och slutligen, rätt att delta i renskötseln. Alltså rättsfall där ett styrelse- eller stämmobeslut, typiskt sett, har överklagats av en minoritet. Ett icke obetydligt antal av rättsfallen beträffande dessa frågor har avkunnats av HD respektive HFD. Med tanke på att förhållandet mellan en samebys minoritet och majoritet utgör en väsentlig del av undersökningen är det synd att rättspraxis inte har getts en större betydelse i Labbas studie.

Eivind Torp

[5] Se s. 220 och jfr även s. 212 och 256.